

Het filmproject in de regio Herentals

In Herentals bestaat er al jaar en dag een bloeiende katholieke Filmliga werking. Deze is gebaseerd op een besef dat er noodzakelijk aan filmopvoeding moet gedaan worden. Het onderwijs heeft daarvoor weinig aandacht en toch komen de jonge mensen in hun leven erg veel in contact met het medium film.

De werking verloopt progressief over de zes jaren van het middelbaar onderwijs en bestaat uit inleiding, projectie en nabespreking van een aantal merkwaardige films. Bovendien krijgen de leerkrachten telkens een dossier met didactische tips, zodat zij de nabespreking in klasverband kunnen afronden.

De bekroning van die werking is het filmforumproject voor de laatstejaars. Alhoewel wij niet te doen hebben met projectonderwijs in de strikte zin, nemen wij die term over omdat er zowel wat betreft de inhoud als de vorm vele elementen van het projectonderwijs erin zijn verwerkt.

Filmforumproject

Waarover gaat het ? Ieder jaar opnieuw worden de leerlingen (en leerkrachten) van het laatste jaar uitgenodigd om mee te doen. Zij krijgen daarbij een handleiding met doelstellingen, werkschema's, werkstructuren, dossiers enzomeer. In concreto worden zij dan uitgenodigd om gedurende drie dagen in interscolair verband samen te werken aan de studie van de films. Dat houdt in een klassikale voorbereiding, soms ook gevolgd door activiteiten in de eigen school, als voorbereiding op het eigenlijke project. De filmforumprojecten van Herentals beperken zich niet tot de studie van films zo maar. Er is van bij de aanvang gekozen voor een centraal thema. Van dit thema uit worden de verlengstukken aangebracht naar andere vakken toe. Het is de bedoeling om zoveel mogelijk vakken en leerkrachten aan te spreken zodat er van verschillende kanten ook van concrete leerstofoverdracht kan sprake zijn. Het filmforumproject van 1985 vertrok bijvoorbeeld van de basisidee : Expressionisme. Wij kozen dan twee films die inhoudelijk en vormelijk daarbij aanleunen : Rumble Fish van Coppola, die duidelijk door zijn filmtaal naar het expressionisme verwijst en Metropolis van Frits Lang in 1926 gemaakt (Duits expressionisme) en twee jaar geleden in remake.

Buiten deze concrete filmstudie werd het project breed opengetrokken naar andere domeinen toe : zo werd het expressionisme in de kunstgeschiedenis bestudeerd, in de plastische kunsten in eerste instantie, maar ook in de muziekgeschiedenis en in de letterkunde.

Vanuit het inzicht in deze stijlstroming konden dan esthetische en maatschappelijke vragen gesteld worden, die ook terug te vinden waren in Metropolis of Rumble Fish. In het kader van dit project waren dus een aantal leervakken onmiddellijk betrokken : geschiedenis, kunstgeschiedenis-esthetica, nederlandse, frans, engels, duits, godsdienst. Andere vakken konden indirect op het project inspelen ; er waren immers ook dossiers in omloop over film en economie, het expressionisme en de wetenschap, enzovoort. Vaak was het een zaak van tekststudie, maar evenzeer werd gezocht naar inbreng van vrije expressie, analyse en synthese.

Polyvalentie

Deze polyvalente benadering hebben wij altijd nagestreefd. Soms was zij afhankelijk van het gekozen hoofdthema, het basisconcept. Maar steeds lag ons de zorg nauw ter harte om zoveel mogelijk leerstofoverdracht in het project te realiseren. Daardoor konden wij de welwillende steun handhaven van directie, inspectie, homologatiecommissie en dergelijke instanties.

In 1984 bijvoorbeeld stond het oeuvre van Bert Haanstra centraal. Dit impliceerde een duidelijke accentverschuiving naar het document als element van cultuuroverdracht : de documentaire film, het documentarisme in de letterkunde, in de geschiedenis, in de geesteswetenschappen.

En vermits Haanstra erg verbonden was met Simon Carmiggelt verlei de focus van het project zich naar het cursiefje, naar het narratieve en zo verder naar de grenzen tussen fictie en document..

Wij maken voor 1986 plannen om een project te organiseren over pers en communicatie, waarin weer de studie van enkele belangrijke films centraal zullen staan (Killing Fields Under Fire, Boat People en dergelijke), om zodoende de ganse problematiek van informatie en misleiding, vanuit diverse disciplines te bekijken.

Grootschaligheid

Het filmforumproject van Herentals is zeker een grootschalig project. Er zijn daarbij vele scholen betrokken, maar wel beperkt tot de leeftijdsgroep van de laatstejaars. Het aantal deelnemers varieert dan ook. In de laatste vijf jaar schommelde dat getal van 350 leerlingen tot 750.

Het is een heterogene groep. Wij brengen leerlingen bijeen van de jongens- en meisjesscholen, van het ASO, het TSO en het BSO. Wij trachten steeds enkele interscolaire activiteiten en momenten in te lassen, zoals bijvoorbeeld bij de werkgroepen en de plenums. Dan worden de leerlingen, over deze heterogeniteit heen, ingedeeld in specifieke

werkgroepen die soms één, soms twee of drie dagen met elkaar opdrachten bespreken en uitvoeren. Deze plotse klasoverstijgende groepswerking kan soms verrassende effecten krijgen. Soms betaalt men ook de tol aan een langzaam ontdooiingsproces en moeizame groepsvorming.

Van idee tot realiteit

De genese van zo'n project verloopt gewoonlijk over vier fasen : 1° de afbakening van het onderwerp, het zoeken naar het centrale thema en de eerste selectie van daarbij aangepaste films, 2° de uitbouw van dit project in klasverband, het schikken van leerstof, het motiveren naar het project toe, de studie van een aantal bij het project horende dossiers, 3° uitwerking van het project in schoolverband, (meestal een of twee dagen) met een eigen schoolgebonden programma, bovenklassikaal uitgewerkt en tenslotte 4° de eigenlijke projectdagen in bovenscholverband. Dit laatste omvat soms twee, soms drie dagen en is erg opgevuld door projecties, inleidingen en nabespreking, groepswerken op basis van werkstructuren, plenums, pannelgesprekken enzomeer. De nawerking en evaluatie gebeurt dan nadien, meestal in klasverband.

Het is erg moeilijk om, in het bestek van dit artikeltje, over ieder van deze fasen diep in te gaan. Toch kunnen wij met enkele penseeltrekken pogen een korte schets te geven.

De klassieke voorbereiding bijvoorbeeld verschilt sterk van school tot school en van klas tot klas. Soms overdosseert leerkracht X de informatie, misschien gedreven door het eigen enthousiasme, misschien ook door de zorg opdat zijn leerlingen in de werkgroepen en plenums behoorlijke figuren slaan. Wij geven gewoonlijk een uitgebreide handleiding voor leerkrachten uit waarin wij waarschuwen voor tekort en teveel. Het is voor de groepswerking goed dat er diversiteit van voorbereiding was en dat leerlingen vanuit een eigen invalshoek ergens de andere leden van de groep kunnen informeren. Voor ons is dit groepswerk belangrijk. De bereidheid tot luisteren, tot mededelen, tot synthesevorming, tot raadplegen en kritisch bevragen van documenten zijn stuk voor stuk erg belangrijke attitudes.

Vorig jaar waren er 44 werkgroepen met elk twaalf leerlingen. Zij ontwikkelden zich tot echte studiegroepen die aan leiding en verslaggeving deden, aan interne taakverdeling, soms individuele soms gegroepeerde taken. Zij kregen gedetailleerde werkstructuren met soms erg geprogrammeerde, dan weer erg open vragen.

Deze werkstructuren vormden het aanknooppunt van de studiemomenten. Zij dienden ook als basis van het verslag

en de uitwisseling. Immers tien groepen vormden samen een plenum, waarin de resultaten of de bevindingen van iedere groep met die van de andere groepen werden getoetst. Deze plenums waren dus in eerste instantie vergelijkend bedoeld. Zij konden soms aanleiding geven tot boeiende controversen, waarbij vaak aan ernstige uitdieping werd gedaan. Soms verliepen ze dan weer erg ludiek en groeiden zij uit tot een soort plenaire happening, waarin vooral de verbeelding en de imitatie aan bod kwamen. Laat mij duidelijk stellen dat de leiding een doorslaggevende rol speelde.

Het pannelgesprek

Een der meest spectaculaire momenten in zo'n filmforumproject is het pannelgesprek. Dit is een informatief gebeuren, waarbij enkele "specialisten" met de ganse groep van leerlingen worden geconfronteerd. Deze confrontatie stuurt meestal op een dialoog aan, maar dan binnen het beperkte kader : aan de ene kant vijf mensen achter de tafel en aan de andere zijde vijfhonderd jonge ludieke, gemotiveerde ondervragers.

Wij zullen met plezier terugdenken aan de pannels van 1984 met Carmiggelt, Haanstra, Michiels of aan dat van 1981 met Robbe De Hert, Patrick Lebon, Jan Verachtert. Ook het laatste pannel (van 1985) was een ware bekroning van de projectweek, leerrijk, competent maar ook erg prettig vooral door de vele tussenkomsten en reacties van de jonge mensen uit de zaal.

Waarde van zo'n project

De waarde van zo'n project kan bevraagd worden. Vele mensen hebben wat reserves ten aanzien van projectweken en zeker van zo'n grootschalige initiatieven. We schrijven daarom jaarlijks opnieuw onze doelstellingen uit, bedoeld als een gewetensonderzoek voor ons zelf : is het wel geoorloofd zoveel schooltijd daaraan te spenderen ? We doen ook om de twee jaar grondige evaluaties, waarbij niet alleen de leerkrachten, maar ook de leerlingen betrokken zijn. Daardoor kunnen bijtijds een aantal bijsturingen gebeuren. Wij zijn overtuigd dat de inspanningen verantwoord zijn. Wij weten wel dat wij niet alle facetten van het didactisch resultaat kunnen herkennen en afmeten. Maar de geest waait toch waar hij wil, nietwaar ! Deze vorm van cultuuroverdracht biedt zeker zoveel, zij het niet meer, kans om te beklijven. Door de gevarieerdheid van de didactische hulpmiddelen en het verrassingseffect dringen wij in ieder geval dieper door in de geest van onze leerlingen. In Sint Jozefsdal wordt biënnaal een schoolenquête gehouden. Van alle buitenklassikale activiteiten hebben de projectweken de hoogste scores.

Zonder motivering kan je moeilijk onderwijs uitbouwen. Zonder bereidheid van leerlingen mislukt de best voorbereide les. Welnu het filmforumproject wekt geruisloos als het ware een zekere welwillendheid, een zeker verantwoordelijkheidsgevoel. Al zouden de organisatoren, soms moe van de meerinvestering van energie, eens een jaartje willen afhaken, dan ervaren zij zulke contestatie vanwege de leerlingen zelf dat zij verplicht zijn de accu's terug op te laden en met verse moed aan het volgend project te beginnen.

Stippen wij nog aan dat wij zonder de directe en manifeste hulp van de Katholieke Filmliga van Herentals dit project niet zouden kunnen realiseren.

Rik Geivers, Esdoornlaan 14, 2451 Lichtaart.